

Sygn. akt I ACa 894/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Karol Ratajczak
Sędziowie:	SA Jerzy Geisler / spr. / SA Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga
Protokolant:	st. sekr. sądowy Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 14 stycznia 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w P.**

przeciwko **(...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G.**

(...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w C.

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 1 kwietnia 2014 r., sygn. akt XII C 763/11

orzeka:

I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1b oraz w punkcie 2 - w części odnoszącej się do pozwanej spółki (...) z o.o. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej,

II. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 – w części odnoszącej się do pozwanej spółki (...) z o.o. w ten sposób, że zasądza od tej pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz nakazuje ściągnąć od spółki (...) z o.o. na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 50.000 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu,

III. oddala apelację pozwanej spółki (...) z o.o. w całości,

IV. zasądza od pozwanej spółki (...) z o.o. na rzecz powoda kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA M. Mazurkiewicz-Talaga SSA K. Ratajczak SSA J. Geisler

UZASADNIENIE

Pozwem, skierowanym przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. powód - syndyk masy upadłości Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w P. wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości umowy zawartej przed notariuszem C. P. w dniu 17 grudnia 2010 roku (Repertorium A numer (...) (...)) w przedmiocie przeniesienia własności nieruchomości w zamian za zwolnienie z długu, na podstawie której ta upadła spółka przeniosła własność nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), obręb Ż., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...) na rzecz pozwanego. Powód w pozwie wniósł także o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych

Postanowieniem z dnia 4 maja 2011 roku Sąd Okręgowy w Poznaniu udzielił powodowi zabezpieczenia poprzez wpisanie w dziale III księgi wieczystej o numerze: (...) ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu do czasu prawomocnego ukończenia postępowania .

Następnie pismem z dnia 3 października 2011 roku powód rozszerzył powództwo dodatkowo o uznanie na podstawie art. 528 kc, ewentualnie art. 527 kc w zw. z art. 131 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w P. umowy przeniesienia własności dla zabezpieczenia spłaty pożyczki z dnia 28 marca 2011 roku, Repertorium A nr (...), na podstawie której prawo własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...) przeszło na rzecz spółki pod firmą (...) sp. z o.o. z siedzibą w C..

Ustosunkowując się do żądań powoda, pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości.

Postanowieniem z dnia 28 marca 2013 roku Sąd Okręgowy udzielił powodowi zabezpieczenia zgłoszonego w pkt. 1) pisma z dnia 3 października 2011 roku poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...).

W toku dalszego postępowania strony podtrzymały swe stanowiska.

Postanowieniem z dnia 16 stycznia 2012 r. sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego (...) spółkę z o.o. w C. (k. 123).

Wyrokiem z dnia 1.04.2014 r. Sąd Okręgowy uznał za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) spółka z o.o. w upadłości likwidacyjnej w P. czynności prawne w postaci:

a. umowy przeniesienia własności w zamian za zwolnienie z długu z dnia 17.12.2010 r. zawartej przed notariuszem C. P. (...), na mocy której spółka Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. w P. przeniosła na rzecz pozwanego (...) spółka z o.o. w P. własność nieruchomości położonej w P., przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą nr (...),

b. umowy przeniesienia własności dla zabezpieczenia spłaty pożyczki z dnia 28.03.2011 r., zawartej przed notariuszem C. P. (...), na mocy której (...) spółka z o.o. w P. przeniosła na rzecz (...) spółka z o.o. w C. własność nieruchomości położonej w P., przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą nr (...)

i orzekł o kosztach procesu. – k. 362-363 Pisemne ustalenia i motywy rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przedstawił na kartach 376-387.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 19 sierpnia 2010 roku w P. spółka pod firmą (...) sp. z o.o. z siedzibą w C. reprezentowana przez Prezesa Zarządu M. J. oraz Wiceprezesa Zarządu D. M., Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. reprezentowana przez J. K. (pełnomocnika ustanowionego uchwałą Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników z dnia 17 sierpnia 2010 roku) oraz A. K. (1) zawarli umowę o przejęcie długu. W przedmiotowej umowie strony zgodnie oświadczyły, że wobec dokonanej zapłaty z tytułu umowy poręczenia kwoty 5.000.000 złotych przez A. R. J. z siedzibą w Danii, spółka ta jest uprawniona do żądania od spółki pod firmą (...) sp. z o.o. zapłaty równowartości kwoty spłaconego kredytu bankowego. Z kolei Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. na dzień zawarcia przedmiotowej umowy zobowiązane jest do zapłaty na rzecz (...) sp. z o.o. kwoty 5.275.695,03 złotych z tytułu należności głównej powiększonej o odsetki wynoszące na dzień 31 grudnia 2009 roku łącznie 532.023,92 złotych z tytułu sprzedaży towarów. Strony umowy zgodnie postanowiły, iż A. K. (1) na podstawie umowy z 19 sierpnia 2010 roku przejął powyżej wskazane długi oraz zobowiązał się spłacić na rzecz A. R. J. z siedzibą w (...) oraz (...) sp. z o.o. powyżej wskazane (określone w § 3 umowy) kwoty.

/dowód : k. 162/

W dniu 2 września 2010 r. została podpisana między A. K. (1), A. R. J. w Danii, (...) sp. z o.o. dokument oznaczony jako „Porozumienie w przedmiocie wyrażenia zgody na przejęcie długu”. W treści strony stwierdziły między innymi, że podmiot duński dokonał spłaty kredytu, zaciągniętego przez S. (...) w duńskim banku do kwoty 5 000 000 zł (§ 1), z tego tytułu S. (...) miał stać się dłużnikiem duńskiego podmiotu. W dalszej części umowy wyrażono zgodę na przejęcie długu (spółki (...) względem podmiotu duńskiego R.) przez A. K. (2) (§ 2), pod warunkiem dokonania przez niego stosownych zabezpieczeń, szczegółowo opisanych w § 3 umowy.

/dowód : k. 158/

W dniu 17 grudnia 2010 roku w P., pozwany (...) spółka z o.o., reprezentowany przez Prezesa Zarządu T. M. (1), Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. reprezentowana przez J. K. (pełnomocnika ustanowionego uchwałą Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników z dnia 17 sierpnia 2010 roku) oraz A. K. (1) zawarli umowę o przejęcie długu. Strony oświadczyły, że A. K. (1) udzielił spółce pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. pożyczek w łącznej kwocie 5.968.751,43 złotych, które do dnia zawarcia umowy nie zostały spłacone, w związku z czym A. K. (1) w dniu zawarcia umowy przysługiwało roszczenie o zwrot udzielonej pożyczki. Strony w niniejszej umowie zgodnie oświadczyły, że pozwany przejmie od spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. dług w całości tj. w łącznej kwocie 5.968.751,43 złotych, a przejęcie nastąpi w dniu podpisania umowy tj. 17 grudnia 2010 roku. Ponadto strony oświadczyły, że A. K. (1) przejął od spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. dług w stosunku do (...) sp. z o.o. w kwocie 5.275.695,03 złotych z tytułu należności głównej powiększonej o odsetki naliczane od terminu płatności wynoszące na dzień 31 grudnia 2009 roku łącznie 532.023,92 złotych z tytułu sprzedaży towarów na rzecz spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. Strony wskazały, że A. K. (1) spłacił ten dług poprzez przejęcie i zwolnienie (...) sp. z o.o. z długu w stosunku do A. R. J. z siedzibą w Danii. W związku z czym na dzień podpisania umowy A. K. (3) przysługiwało roszczenie względem spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. o zapłatę kwoty 5.807.718,95 złotych.

/dowód : k. 160/

W dniu 17 grudnia 2010 roku A. K. (1) uprawniony do samodzielnej reprezentacji spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. działając jako Prezes Zarządu zawarł w formie aktu notarialnego z T. M. (1) upoważnionym do reprezentacji spółki pod firmą (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. działającym jako jednoosobowy Członek Zarządu – Prezes umowę przeniesienia własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...) w zamian za zwolnienie z długu. Strony ustaliły, że spółce pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. przysługuje prawo własności w/w nieruchomości. W § 1 umowy strony wskazały, że spółka pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. jest zobowiązana do zapłaty na rzecz (...)

sp. z o.o. z siedzibą w P. kwoty 11.776.470,38 złotych tytułem niespłaconych pożyczek udzielonych tej spółce przez A. K. (1) w latach 2008 – 2010 względem (...) sp. z o.o. z siedzibą w C., z tytułu udokumentowanej fakturami VAT sprzedaży na rzecz spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. towarów, przejętych do spłaty przez A. K. (1) w drodze umowy o przejęcie długu z dnia 16 grudnia 2010 roku.

Ponadto w § 4 przedmiotowej umowy strony uzgodniły, że wartość wzajemnych świadczeń objętych tą umową równoważy się, przez co w rezultacie prawo własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...) przeszło na rzecz pozwanego, w zamian za zwolnienie z powyżej opisanego długu. Strony zgodnie wniosły o wpisanie w księdze wieczystej pozwanego jako właściciela nieruchomości.

/dowód : k. 10-13/

W dniu 4 lutego 2011 roku wierzyciel spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. tj. (...) Banki (...) S.A. w K. wniósł o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika. W uzasadnieniu przedmiotowego wniosku wskazał, iż dłużnik nie wykonuje wymagalnych zobowiązań, których wysokość przekroczyła wartość posiadanego majątku. W dniu 16 marca 2011 roku Sąd postanowił zabezpieczyć majątek spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P. poprzez ustanowienie zarządu przymusowego. Ze złożonego przez Zarządcę przymusowego sprawozdania złożonego do akt dnia 1 kwietnia 2011 roku wynikało, iż zobowiązania spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. wynoszą ok. 33 mln złotych. Jednocześnie odnośnie nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...) Zarządca przymusowy wskazał, iż wysoce prawdopodobna jest bezskuteczność czynności wyzbycia się nieruchomości poprzez przeniesienie prawa własności dokonanej w oparciu o art. 127 ust. 1 i następane ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze.

Umową notarialną z dnia 28 marca 2011 r. pozwana spółka z o.o. (...) w P., przeniosła na rzecz pozwanej (...) sp. z o.o. własność nieruchomości położonej w P., przy ul. (...) „dla zabezpieczenia spłaty pożyczki”. Spółka (...) w chwili transakcji była (...) spółki (...).

Postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu ogłosił upadłość Przedsiębiorstwa (...) spółka z o.o. w P.. W uzasadnieniu stwierdzono między innymi, iż nie może ulegać wątpliwości, iż zostało uprawdopodobnione, że czynność w postaci wyzbycia się nieruchomości jest bezskuteczna względem masy upadłości.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie następujących dowodów :

A/ dokumentów :

- umowy z dnia 17.12.2010 r. (k. 10-13)
- odpisu postanowienia z dnia 11 kwietnia 2011 r. (k. 14-20)
- odpisów z KRS (k. 21-27)
- odpisu postanowienia z dnia 16 marca 2011 r. (k. 28-31)
- umowy – „porozumienia w przedmiocie wyrażenia zgody na przejęcie długu” (k. 158-159)
- umowy przejęcia długu (k. 160-161)
- umowy przejęcia długu (k. 162-163)
- protokołu zgromadzenia wspólników (k. 164-165)

B/ zeznań świadków :

- w niewielkiej części A. K. (2) (k. 328)

- w niewielkiej części M. C. (1) (k. 340)

- w niewielkiej części T. M. (1) (k. 341)

C/ przesłuchania stron – strony powodowej (k. 357).

Stan faktyczny między stronami był w sporej części niesporny. Różnice zdań między stronami dotyczyły przede wszystkim prawdziwości oświadczeń stron w treści przedstawionych wyżej umów oraz prawnej oceny ich skuteczności i wzruszalności.

Przedstawione przez strony dokumenty urzędowe (odpisy z KRS, postanowień sądu, umowy notarialne) korzystały z domniemania co do prawdziwości danych w nich zawartych, żadna ze stron ich nie kwestionowała. Jednakże co do umów notarialnych należy zastrzec, iż strony mogły skutecznie kwestionować zawarte w tychże aktach oświadczenia co do istnienia ewentualnych długów, stanowiących uzasadnienie dokonania czynności prawnej stwierdzonej aktami. Oświadczenia stron aktu notarialnego nie stanowiły bowiem istoty i treści czynności prawnych, lecz były one powołane jako uzasadnienie i motyw zawarcia umów przeniesienia własności nieruchomości. Przedstawiając sprawę prościej – to, że strony aktu z dnia 17.12.2000 r. w § 1 myślnik ostatni (k. 12) oświadczyły, że (...)jest zobowiązany do zapłaty na rzecz Polska Termo Ekologia kwoty 11 776 470,38 zł”), nie oznaczało dla sądu nic więcej, niż to, że strony takowe oświadczenie złożyły.

Jeśli zaś chodzi o dokumenty prywatne, w szczególności te zaferowane przez strony pozwane, to wyłącznie stanowiły one dla sądu dowód tego, że podpisane pod nimi osoby złożyły oświadczenia woli (jak i oświadczenia wiedzy) takiej, a nie innej treści. Co do prawdziwości złożonych oświadczeń woli oraz ewentualnej pozorności oświadczeń woli, obowiązywały ogólne reguły dowodowe, w tym zasada swobodnej oceny dowodów oraz – w niniejszej sprawie przede wszystkim – uprawnienie sądu z art. 231 kpc (domniemanie faktyczne).

Strona pozwana zakwestionowała, składając zastrzeżenie do protokołu, oddalenie wniosków dowodowych o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego oraz „z akt rejestrowych”, decyzja sądu w tym zakresie wymaga więc krótkiego uzasadnienia. Wnioski dowodowe zostały wadliwie sformułowane, a dodatkowo nie mogły wnieść nic istotnego dla sprawy.

Pozwana wnosiła o „przeprowadzenie dowodu z dokumentów zawartych w aktach rejestrowych spółki (...) (...) – sprawozdań finansowych”. Nie wskazano konkretnych dokumentów, o jakie chodziło stronie pozwanej (należało co najmniej konkretnie wskazać za jakie lata sprawozdania mają zostać zanalizowane i wskazać karty akt). Dodatkowo – nawet gdyby teoretycznie założyć, iż takowe sprawozdania zawierają wzmianki na temat rzekomych „pożyczek udzielanych spółce” (tak wprost wnioskowała strona pozwana), to dowód ten byłby całkowicie nieprzydatny. Nawet ewentualne istnienie w sprawozdaniach wzmianek o tychże czynności prawnych nie byłoby zdaniem sądu dostatecznym wykazaniem rzeczywistego zaistnienia owych czynności prawnych. Jeżeli strona chciałaby wykazać dokonanie tych czynności, należałoby przedstawić sądowi wszystkie umowy, z których wynikały rzekome – przejmowane później wielokrotnie przez różne podmioty dłużni, z dowodami ewentualnych przelewów lub wpłat gotówkowych. Tak wysokie wymagania dowodowe są w ocenie sądu uzasadnione przede wszystkim powiązaniem kapitałowo - osobowymi między podmiotami dokonującymi „przejęć długów” (A. K., zmierzająca ku upadłości spółka (...) i obie pozwane spółki, jedna będąca udziałowcem drugiej) w połączeniu z niewypłacalnością spółki (...) (rzecz jasna również powiązanej z p. K.).

Nie wytrzymuje też krytyki wniosek dowodowy o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny rachunkowości. Pomijając już niedopuszczalną dyskwalifikującą ogólnikowość wniosku dowodowego („w przedmiocie księgowania w dokumentach księgowych spółki pożyczek udzielanych spółce, sposobu ich księgowania oraz sposobu ich bilansowania”), to nawet ewentualne stwierdzenie biegłego, że np. pożyczki księgowano w przewidziany prawem sposób oraz, że je bilansowano nie dowodziłoby jeszcze faktycznego dokonywania pożyczek.

Tylko umowy źródłowe wraz z dowodami faktycznego przekazania środków spółce (...) (przelewy, pokwitowania z datami pewnymi itp.) mogłyby być dla sądu dowodem potwierdzającym rzeczywiste zawarcie i wykonanie owych rzekomych pożyczek, czy też powstania innych „przejmowanych długów”.

Z powyższych względów wnioski dowodowe stron pozwanych oddalono.

Niewielką wartość dowodową miały zeznania przesłuchanych w sprawie świadków. Zeznania A. K. sąd uznał za tak ogólne i niekonkretne, że trudno byłoby na ich podstawie dokonać jakichkolwiek ścisłych ustaleń faktycznych. To samo dotyczy zeznań świadka T. M.. Jeśli chodzi o zeznania M. C., to potwierdziły one jedynie najściślejsze z możliwych powiązania kapitałowe spółek biorących udział w procedurze przenoszenia własności nieruchomości, należącej pierwotnie do upadłej spółki (...).

Wiarygodne – choć mające raczej znaczenie weryfikujące pozostały materiał dowodowy i potwierdzający twierdzenia powoda o braku „przejmowanych długów” okazały się natomiast zeznania strony powodowej. Dowodu z przesłuchania pozwanych nie można było przeprowadzić, gdyż ich organa nie stawily się na terminie rozprawy w dniu 11 marca 2014 r. bez usprawiedliwienia (k. 352,355).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Powództwo okazało się zasadne.

Przede wszystkim jednak w niniejszej części rozważań muszą zostać zaprezentowane uwagi natury formalnej.

Pierwotnie powód żądał uznania czynności prawnej upadłego – umowy z dnia 17.12.2010 r. – za bezskuteczną względem masy upadłości.

Powództwo rozszerzył, żądając również uznania za bezskuteczną – umowy z dnia 28.03.2011 r. wnosząc o „dopozwanie spółki (...)”. W następstwie sąd w składzie wówczas rozpoznającym sprawę – na posiedzeniu niejawnym wydał postanowienie uwzględniające wniosek. W ocenie sądu orzekającego taki wniosek powoda był nie do końca precyzyjny, rozszerzając powództwo powód winien był (i zrobił to) wskazać kolejnego pozwanego i z tego tylko względu – po doręczeniu odpisu pozwu – pozwany F. P. P. stał się pozwanym w sprawie. Pozwany tenże zresztą wdał się w spór i brał czynny udział w postępowaniu. Tak więc postanowienie sądu wzywające tegoż pozwanego do udziału w sprawie nie było konieczne, choć nie spowodowało ono jakichkolwiek negatywnych konsekwencji dla którejkolwiek strony.

Na marginesie również należy zauważyć, iż sprawa niniejsza winna zostać przekazana Wydziałowi IX Gospodarcemu Sądu Okręgowego w Poznaniu, jako sprawa gospodarcza w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 24.05.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz U Nr 33 poz. 175 ze zm.). Sąd w niniejszym składzie przejął jednak sprawę na takim etapie, w jakim to przekazanie byłoby niecelowe z uwagi na względy ekonomii procesowej. Dodać należy, iż rozpoznanie sprawy w wydziale cywilnym również nie zrodziło dla żadnej ze stron jakichkolwiek negatywnych konsekwencji.

Co istotniejsze – pismem procesowym z dnia 26.11.2011 r. (k. 88) powód uczynił żądanie uznania umowy z grudnia 2010 r. „roszczeniem ewentualnym”, przede wszystkim wnosząc o uznanie za bezskuteczną umowy z marca 2011 r. Taka modyfikacja roszczenia w ocenie sądu była niedopuszczalna ze względu na fakt, iż w stosunku do każdego z roszczeń była wskazana inna osoba pozwana. Z tego też względu sąd zobowiązany był rozpoznać zarówno roszczenie pierwotne, jak i rozszerzone.

Powództwo okazało się uzasadnione co do obu zaskarżonych umów.

Jak już była mowa wyżej, nie powinno budzić wątpliwości, iż czynność prawna z grudnia 2010 r. była bezskuteczna względem masy upadłości, gdyż okazała się czynnością nieodpłatną. Podzielając w całości stanowisko i wywody syndyka zawarte w pozwie i dalszych pismach procesowych, stwierdzić należy, iż przeniesienie własności nieruchomości przez upadającą spółkę (...) nastąpiło bez należytego ekwiwalentu. Trudno mówić o jakiegokolwiek

ekwiwalentności świadczeń, jeśli w zamian wyzbywający się nieruchomości uzyskuje od nabywcy jedynie zwolnienie z niewykazanego co do istnienia długu. W konsekwencji nastąpiło oczywiste uszczuplenie majątku dłużnika kosztem możliwości zaspokojenia wierzycieli w postępowaniu upadłościowym. Jak już była mowa wyżej, strona pozwana nie udowodniła istnienia „przejmowanego długu”.

Bezasadny okazał się zarzut strony pozwanej o braku interesu prawnego w wytoczeniu powództwa. Tak mocno akcentując fakt istnienia hipotek, obciążających nieruchomość, pozwani pomijają fakt, iż nieruchomość jest obciążona hipotekami kaucyjnymi (a więc brak jest domniemania istnienia długów w wysokości wskazanej we wpisach), przykładowo – wpis hipoteki kaucyjnej w kwocie 10 000 000 zł, oznacza, iż jest to zabezpieczenie długu o nieustalonej wartości do maksymalnie kwoty 10 000 000 zł. Faktyczne zadłużenie – po jego wykazaniu przez wierzyciela hipotecznego tytułem wykonawczym – może bowiem opiewać na kwotę niższą. Pozwani nie udowodnili (a na nich spoczywał ten obowiązek – art. 6 kc), iż wartość wierzytelności zabezpieczonych hipotekami kaucyjnymi faktycznie jest zbliżona do wartości nieruchomości. Tylko przy takim dowodzie można by było rozważać oddalenie powództwa z uwagi na brak interesu prawnego po stronie powodowej. Dodać należy tylko, iż o ogłoszenie upadłości spółki (...) wnioskował właśnie jeden z wierzycieli hipotecznych – Bank (...). Gdyby wysokość wierzytelności zabezpieczonej hipoteką byłaby zbliżona do wartości nieruchomości, należałoby oczekiwać, że zamiast wniosku o ogłoszenie upadłości bank żądałby zaspokojenia w drodze egzekucji z nieruchomości, uwzględniając przywileje, z jakich korzystałby z racji zabezpieczenia hipotecznego.

Dodać należy również, że nieprawdziwość twierdzeń o rzekomej ekwiwalentności świadczeń wynika z treści tego aktu notarialnego z przedstawionymi przez stronę pozwaną dokumentami dotyczącymi rzekomych „przejęć długów” – k. 162,158,160.

Umowa, stanowiąca k. 158, akt nie dotyczy w ogóle spółki (...), zatem nie mogła ona mieć żadnego znaczenia dla statusu jakichkolwiek wierzytelności i długów tej spółki.

W umowie z dnia 17.12.2010 r. (k. 160) strony gołosłownie stwierdziły w § 1 umowy o rzekomych pożyczkach udzielonych przez A. K. na rzecz (...). W treści § 2 zawarta jest natomiast konkluzja o rzekomym uregulowaniu przez A. K. długu względem spółki (...) i o jego „uregulowaniu” przez „przejęcie i zwolnienie S. (...) z długu w stosunku do (...) z siedzibą w Danii”. Zdaniem sądu nie jest możliwe regulowanie długów własnych lub cudzych przez „przejęcie i zwolnienie” z innego długu. Takie „transakcje”, to sztuczne mnożenie fikcyjnych bytów, mające jedynie na celu stanowić uzasadnienie do następczego wyprowadzania majątku z podmiotu zagrożonego niewypłacalnością ze szkodą dla wierzycieli. Podobnie rzecz się ma z „porozumieniem” z sierpnia 2010 r. (k. 162). Zakładając nawet, że podmiot duński mógł (ale nie wystąpił) z żądaniem zwrotu kwoty 5 000 000 zł, którą to kwotę miał on rzekomo zapłacić za spółkę (...), to co najwyżej – w konsekwencji umowy – A. K. mógł przystąpić do długu wobec duńskiego podmiotu (§ 3). Z tego tylko tytułu nie mógł jednak skutecznie stać się wierzycielem spółki (...). Takie uzgodnienie byłoby sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Skoro duński podmiot (...) nawet nie zażądał od spółki (...) (brak jakiegokolwiek namiastki dowodu) zwrotu wyłożonej za (...) kwoty 5 000 000 zł, to nie można skutecznie umówić się, że na mocy samego przystąpienia do długu A. K. miałby stać się „wierzycielem (...) do kwoty 5 000 000 zł i następnie z tego tytułu zwalniać z długu inny podmiot z tytułu innej wierzytelności.

Z uwagi na te okoliczności, należało uwzględnić powództwo o uznanie umowy z dnia 17 grudnia 2010 r. za bezskuteczną wobec masy upadłości, jako dokonaną pod tytułem darmym, na mocy art. 127 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego.

Co się zaś tyczy umowy z marca 2011 r.:

W jej przypadku wchodzi w rachubę dyspozycja przepisu art. 127 oraz 134 Prawa upadłościowego i naprawczego w zw. z art. 531 § 2 kc.

Nie powinno ulegać najmniejszych wątpliwości, iż umowa przeniesienia własności została zawarta w okresie niewypłacalności spółki (...), w czasie trwania postępowania w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika i

ogłoszenia upadłości. Przeniesienie własności nastąpiło ok. 4 miesiące od nabycia nieruchomości. Nieodpłatność umowy z grudnia 2010 r. musiała być znana obu stronom umowy z marca 2011 r.

Sąd zastosował tu oczywiste domniemanie faktyczne (art. 231 kpc). W normalnym biegu nabywca – pozwana F. P. P. musiała wiedzieć o nieodpłatności nabycia nieruchomości w grudniu 2010 r., skoro była udziałowcem spółki zbywającej (będącej przecież stroną nieodpłatnej transakcji z grudnia 2010 r.) . Pomijając zatem nieodpłatność czynności z marca 2011 r. (ponownie niewykazana co do istnienia pożyczka), to dodatkowo wiedza nabywcy o okolicznościach uzasadniających bezskuteczność umowy z grudnia 2010 r. stanowiła dodatkową przesłankę uprawniającą powoda do żądania bezskuteczności umowy z marca 2011 r. z powołaniem na art. 531 § 2 kc. W realiach niniejszej sprawy, to pozwany F. P. P. powinien był wykazać zarówno faktyczne istnienie rzekomych pożyczek oraz brak swej wiedzy o nieodpłatności czynności zawartej w grudniu 2010 r., mimo bycia współnikiem strony tejże właśnie pierwszej umowy.

Wszystkie przedstawione wyżej rozważania sądu co do istnienia interesu prawnego powoda do wytoczenia powództwa, zwłaszcza w odniesieniu do zarzutu obciążenia nieruchomości hipotekami są rzecz jasna aktualne również w odniesieniu do powództwa w rozszerzonym kształcie.

Powództwo uwzględniono zatem również co do drugiej z zaskarżonych umów.

Wyrok z dnia 1.04.2014 r. zaskarżyły apelacjami w całości obie pozwane spółki. W stosunku do zapadłego wyroku obie skarżące sformułowały takie same zarzuty:

1. naruszenie przepisu postępowania mające wpływ na wynik sprawy, tj. art. 321 § 1 kpc poprzez błędną wykładnię i wydanie rozstrzygnięcia co do obu żądań powoda, mimo iż powód zgłosił żądanie ewentualne, podczas gdy rozstrzygnięcie o zasadności żądania ewentualnego jest możliwe jedynie w razie oddalenia żądania głównego, z uwagi na co brak było podstaw do wydania orzeczenia w zakresie obydwu roszczeń, przez co Sąd orzekł ponad żądanie pozwu,
2. nierozpoznanie istoty sprawy, w wyniku czego wyrok winien być uchylony i sprawa winna być przekazana do ponownego rozpoznania, jako że żądania powoda zgłoszone w taki sposób, że nie sposób ustalić, które z nich miało być żądaniem głównym, a które ewentualnym, natomiast Sąd rozpoznał je wszystkie, a nadto z uwagi na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości,
3. naruszenie przepisu postępowania – art. 479⁴ § 2 kpc w zw. z art. 194 § 1 i 2 kpc w brzmieniu obowiązującym do dnia 2.05.2012 r. poprzez jego zastosowanie, jako że w sprawie gospodarczej nie jest możliwe dokonywanie przekształcenia podmiotowego stron, podczas gdy w sprawie niniejszej powód dopozwał pozwaną spółkę (...) z o.o., a Sąd postanowieniem wezwał tę spółkę do udziału w sprawie, co było niedopuszczalne, nadto w wyniku dopozwania spółki (...) z o.o. wstąpiło do niniejszego postępowania, a jednocześnie pierwotny pozwany, tj. (...) sp. z o.o. nie został zwolniony od udziału w sprawie,
4. naruszenie przepisu postępowania - art. 479⁴ § 2 kpc w brzmieniu obowiązującym do dnia 2.05.2012 r. poprzez jego zastosowanie, jako że w sprawie gospodarczej nie jest możliwe zgłaszanie nowych roszczeń zamiast lub obok dotychczasowych, podczas gdy powód dokonał modyfikacji powództwa zgłaszając kolejne roszczenie (ewentualne), a Sąd je rozpoznał, co jest niedopuszczalne,
5. naruszenie przepisów postępowania – art. 227 kpc w zw. z art. 278 § 1 kpc poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że w sprawie niniejszej nie jest konieczne przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, podczas gdy ustalenie zaksięgowania pożyczek udzielonych powodowej spółce (...) w upadłości wymaga zbadania przez biegłego dokumentów źródłowych, mających stanowić podstawę do zaksięgowania danej pożyczki, co stanowiłoby dowód na okoliczność, czy owe pożyczki zostały rzeczywiście udzielone,

6. naruszenie przepisu postępowania – art. 233 § 1 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i popadnięcie w dowolność tej oceny oraz zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego przejawiające się w:

a. niezgodnym z zasadami doświadczenia życiowego i logiki ustaleniem, że w stanie faktycznym i prawnym sprawy nie było możliwe uregulowanie długów przez przejęcie i zwolnienie z innego długu, podczas gdy żaden przepis nie stoi na przeszkodzie takim rozwiązaniom, a jednocześnie polskie prawo przewiduje zasadę swobody umów, w oparciu o którą strony transakcji mogą umówić się co do różnorodnych sposobów rozliczeń,

b. dokonaniu błędnych ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, w szczególności w zakresie ustalenia niezgodnie z zasadami doświadczenia życiowego, iż przeniesienie przez powoda na rzecz pozwanej spółki (...) z o.o. własności nieruchomości zostało dokonane przy braku ekwiwalentności, podczas gdy szereg umów zawartych pomiędzy spółkami będącymi względem siebie zobowiązanymi, jednoznacznie dokumentuje źródło zobowiązania powodowej spółki stanowiące podstawę do zawarcia umowy z dnia 17.12.2010 r.,

c. błędnym przyjęciu, że sam fakt, iż spółki uczestniczące w transakcjach były powiązane personalnie oznacza, że owe transakcje były fikcyjne i miały na celu jedynie wyprowadzenie z majątku powodowej spółki, podczas gdy w obrocie gospodarczym powszechne są umowy zawierane pomiędzy podmiotami powiązаныmi i samo ustalenie tej okoliczności w świetle doświadczenia życiowego nie może skutkować przyjęciem, że są to działania niezgodne z prawem,

7. naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 6 kc poprzez jego błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, że:

a. to na pozwanych ciążył obowiązek udowodnienia, iż przeniesienie własności nieruchomości dokonane było odpłatnie, podczas gdy to powód winien wykazać, iż do przeniesienia doszło w warunkach nieodpłatności bądź nieekwiwalentności świadczeń,

b. to na pozwanych ciążył obowiązek udowodnienia, iż powodowi nie przysługiwał interes prawny w wytoczeniu powództwa, podczas gdy to powód winien wykazać, iż interes taki mu przysługuje,

8. naruszenie art. 127 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego w zw. z art. 134 tegoż prawa poprzez błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, iż powód ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne, podczas gdy powodowi przysługują roszczenia dalej idące, w wyniku czego powództwo uznać należy za bezzasadne,

9. naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP przez prowadzenie postępowania w sposób stronniczy, tj. poprzez faworyzowanie strony powodowej, m.in. przez przerzucenie ciężaru dowodowego na stronę pozwaną, przez samodzielną modyfikację i nadinterpretację przez Sąd żądań powoda, stawianie nadmiernych rygorów dowodowych wobec pozwanego, przy jednoczesnym niestawianiu ich wobec powoda.

Powołując się na powyższe zarzuty skarżące wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania wraz ze stosownym rozstrzygnięciem o kosztach procesu. – apelacja pozwanej spółki (...) z o.o. - k. 392-405, apelacja spółki (...) z o.o. – k. 441-446.

Powód wniosł o oddalenie obu apelacji w całości i obciążenie pozwanych kosztami postępowania apelacyjnego, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych. – k. 484-489, 493-498

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanej spółki (...) z o.o. nie zasługiwała na uwzględnienie.

Apelacja pozwanej spółki (...) z o.o. zasługiwała na uwzględnienie.

Uwagi ogólne odnoszące się do obu apelacji.

W pozwie powód, Syndyk masy upadłości Przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej, wystąpił przeciwko pozwanej, (...) sp. z o.o., o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości powodowej spółki umowy przeniesienia własności nieruchomości z dnia 17.12.2010 r. – k. 1-2.

Pismem z 3.10.2011 r., nazwanym rozszerzeniem powództwa, powód wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości powodowej spółki umowy przeniesienia własności tej samej nieruchomości zawartej dnia 28.03.2011 r. pomiędzy spółką (...) z o.o. a spółką (...) z o.o. Powód jednocześnie wniósł o dopozwanie spółki (...) z o.o. – k. 69-70.

Postanowieniem z dnia 16.01.2012 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego spółkę (...) z o.o. Jako podstawę prawną wezwania Sąd Okręgowy wskazał art. 195 § 1 kpc. Spółka (...) z o.o. przystąpiła do sprawy składając odpowiedź na pozew. – k. 123-126, 232-240.

Zauważyć trzeba, że faktycznie w sprawie nie doszło do rozszerzenia powództwa, gdyż pismem z dnia 3.10.2011 r. powód wystąpił z nowym roszczeniem przeciwko nowemu pozwanemu, a zatem wytoczył po prostu nową sprawę. ***Nadanie jej biegu w tej sprawie spowodowało, że prowadzone były dwie niezależne sprawy w jednym postępowaniu.*** Prawidłowo Sąd Okręgowy powinien potraktować pismo z 3.10.2011 r. jako nowy pozew skierowany przeciwko nowej pozwanej i skierować sprawę do rozpoznania w odrębnym postępowaniu. Nie można dokonać jednocześnie zmiany przedmiotowej i podmiotowej powództwa w ten sposób, że powód obok dotychczasowego roszczenia skierowanego przeciwko pierwotnemu pozwanemu zgłasza nowe roszczenie w stosunku do innego, nowego pozwanego. Zmiana przedmiotowa powództwa na podstawie art. 193 kpc może nastąpić wyłącznie w stosunku do dotychczasowego pozwanego i musi opierać się na ciągłości postępowania oraz nie może prowadzić do zmiany dotychczasowego powództwa na nowe nie mające z nim żadnego związku.

Zauważyć trzeba, że zarówno pierwsza pozwana - spółka (...) z o.o., jak i druga pozwana – spółka (...) z o.o. posiadają legitymację bierną.

W sprawie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela, osoba trzecia, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową, zachowuje legitymację bierną także wtedy, gdy przed doręczeniem pozwu rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby. Tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 24.02.2011 r., III CZP 132/10, LEX nr 707476, zobacz też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.10.2007 r., IV CSK 184/07, LEX 341643. Odnosi się to także do sprawy wytoczonej na podstawie art. 127 pun

Zgodnie z art. 531 § 2 kc w zw. z art. 131 pun, w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie (osobie czwartej), na której rzecz rozporządzenie nastąpiło.

Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego oraz skarżących, nie doszło w sprawie do zgłoszenia przez powoda roszczenia głównego i roszczenia ewentualnego. Jak już była o tym mowa wyżej ostatecznie w sprawie zgłoszone zostały dwa różne roszczenia, które traktować należy jako równorzędne, skierowane w stosunku do dwóch różnych pozwanych. Sformułowanie dotyczące „roszczeń ewentualnych” zawarte w piśmie z 3.10.2011 r. (k. 69-74) i 26.10.2011 r. (k. 88-92) odnoszą się wyłącznie do podstawy prawnej roszczenia zgłoszonego przeciwko pozwanej (...) sp. z o.o.. Podzielić należy w tej mierze stanowisko powoda przedstawione w odpowiedzi na apelację. – k. 485-486.

Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska Sądu Okręgowego, że niniejsza sprawa ma charakter sprawy gospodarczej, a to z tego względu, że syndyk w procesie o uznanie za bezskuteczne czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli nie występuje jako przedsiębiorca. W sprawach tych bowiem syndyk występuje w procesie nie zamiast upadłego, lecz zamiast wierzycieli i uzyskuje wyłączną legitymację procesową czynną. Tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5.07.2007 r., II CSK 118/07, LEX 496379.

W okolicznościach sprawy powód ma interes prawny w uzyskaniu deklaratywnego orzeczenia o bezskuteczności czynności prawnej z dnia 17.12.2010 r. i to pomimo, że pozwana spółka (...) z o.o. wyzbyła się własności

nieruchomości. Dla prawidłowej realizacji działań Syndyka w postępowaniu upadłościowym obrona droga prawna jest dopuszczalna. To, iż bezskuteczność czynności prawnej z mocy art. 127 ust. 1 pun następuje z mocy samego prawa nie oznacza, że syndyk nie ma interesu prawnego w uzyskaniu deklaracyjnego orzeczenia potwierdzającego tę bezskuteczność. Potrzeba wytoczenia takiego powództwa pojawia się wówczas, gdy strona, z którą upadły dokonał czynności kwestionuje jej bezskuteczność. Tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12.01.2012 r., II CSK 273/11, LEX 1131119.

Z tych samych motywów powód ma także interes prawny w popieraniu drugiego ze zgłoszonych roszczeń, o uznanie bezskuteczności czynności prawnej z dnia 28.03.2011 r., na mocy której spółka (...) z o.o. przeniosła własność przedmiotowej nieruchomości na spółkę (...) z o.o.

Przez to, że osoba trzecia ((...) sp. z o.o.) rozporządziła korzyścią na rzecz dalszej, „czwartej” osoby ((...) sp. z o.o.) nie oznacza, Syndyk utracił możliwość popierania powództwa przeciwko osobie trzeciej na podstawie art. 127 pun.

W świetle powyższych uwag za bezzasadne należało uznać zarzuty naruszenia prawa procesowego – art. 321 § 1 kpc, 479⁴ § 2 kpc w zw. z art. 194 § 1 i 2 kpc, a także zarzut braku interesu prawnego powoda w toczeniu niniejszych sporów.

Instytucja przejęcia długu uregulowana jest w art. 519-525 kc. Przejęcie długu jest umową, na mocy której osoba trzecia nieuczestnicząca do tej pory w stosunku zobowiązaniowym (przejemca) staje się dłużnikiem, zwalniając od odpowiedzialności dotychczasowego dłużnika. Zmiana ta nie wpływa na treść stosunku obligacyjnego, łączącego wierzyciela i dawnego dłużnika. Nie umarza przejmowanego zobowiązania i nie tworzy na jego miejsce nowego. Kodeks cywilny zna dwa sposoby przejęcia długu: przez umowę między wierzycielem a osobą trzecią bądź w drodze umowy między dłużnikiem a osobą trzecią. Obie te czynności prawne wymagają zgody tej strony przejmowanego zobowiązania, która nie bierze udziału w umowie przejęcia, czyli w pierwszym wypadku zgody - dłużnika, w drugim – wierzyciela. Podstawowym skutkiem przejęcia długu jest następstwo w dług. P. wstępuje w sytuację prawną dotychczasowego dłużnika, który zostaje z długu zwolniony. Zmiana ta nie wywołuje żadnych konsekwencji w zakresie stosunku zobowiązaniowego, łączącego najpierw wierzyciela z dawnym dłużnikiem, a potem z przejemcą. Sukcesja w dług wywiera automatycznie skutki w zakresie odpowiedzialności za dług. Odpowiedzialność ta ciąży od chwili przejęcia na majątku przejemcy.

W doktrynie przyjmuje się, że przejęcie długu jest czynnością o charakterze abstrakcyjnym.

W ramach translatywnej zmiany dłużnika dają się wyróżnić trzy relacje prawne. Pierwszą stanowi główny stosunek prawny między dłużnikiem i wierzycielem, będący źródłem przejmowanego obowiązku. Drugi stosunek prawny wynika z umowy przejęcia długu, przy czym może on wiązać przejemcę i dłużnika (art. 519 § 2 pkt 2 kc) lub przejemcę i wierzyciela (art. 519 § 2 pkt 1 kc). Wreszcie trzecią płaszczyzną tworzy stosunek prawny leżący u podstaw zmiany dłużnika. Ten wewnętrzny stosunek kauzalny występuje w trzech konfiguracjach podmiotowych. Stosunek przyczynowy może łączyć: 1) przejemcę i wierzyciela, 2) przejemcę i dłużnika lub 3) przejemcę i osobę trzecią. – Tak P. D., Zwalniające przejęcie długu, Wydawnictwo C. H. Beck, W-wa 2002, s. 77

Sam fakt zawarcia umowy o przejęcie długu nie oznacza oczywiście, że przejemca nabywa wierzytelność o zapłatę długu w stosunku do dotychczasowego dłużnika. Abstrakcyjny charakter umowy o przejęcie długu oznacza jedynie, że dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu, a przejemca przejmuje odpowiedzialność za zapłatę długu wobec wierzyciela. Nie da się z tego wyprowadzić żadnych wniosków co do stosunku prawnego leżącego u podstaw zmiany dłużnika, a więc jakie podmioty on wiąże i jaka jest jego kauza.

Wykluczyć należy sytuację, w której umowa o przejęcie długu zawarta na podstawie art. 519 kc rodziłaby dwa stosunki prawne – jeden – przejęcia długu, na podstawie którego dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu i obowiązek zapłaty długu przejmuje przejemca, i drugi stosunek, będący podstawą prawną przejęcia długu, na podstawie którego przejemca nabywa wierzytelność (roszczenie ?) o zapłatę przejętego długu w stosunku do dotychczasowego dłużnika. Wynika to wprost z art. 524 § 2 kc.

Sprawa przeciwko pozwanej, (...) sp. z o.o., o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości powodowej spółki umowy przeniesienia własności nieruchomości, zawartej między Przedsiębiorstwem (...) sp. z o.o. a (...) sp. z o.o., z dnia 17.12.2010 r.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt tej sprawy stwierdzić należy, że w sprawie nie wykazano istnienia stosunku prawnego między pozwaną spółką (...) z o.o. (przejemcą) a Przedsiębiorstwem (...) spółką z o.o. (dotychczasowym dłużnikiem), będącego podstawą prawną przejęcia długu. W świetle zgromadzonego materiału dowodowego stwierdzić należy, że taki stosunek nie został w ogóle zawiązany, a z całą pewnością istnienia takiego stosunku nie wykazała pozwana (...) spółka z o.o. Wynika to wprost z umowy z dnia 17.12.2010 r.

W umowie z dnia 17.12.2010 r., przeniesienia własności nieruchomości w zamian za zwolnienie z długu, strony oświadczyły, że Przedsiębiorstwo (...) spółka z o.o. w P. jest zobowiązana do zapłaty na rzecz pozwanej (...) spółki z o.o. w P. kwoty 11.776.470,38 zł, tytułem niespłaconych pożyczek udzielonych tej spółce przez A. K. (1) w latach 2008-2010 (kwota 5.968.751,43 zł) oraz należności głównej i odsetek (kwota 5.807.718,95 zł) względem (...) spółki z o.o. w C., z tytułu udokumentowanej fakturami VAT sprzedaży na rzecz Przedsiębiorstwa (...) spółki z o.o. w P. towarów, przejętych do spłaty przez wymienionego A. K. (1), **wymienione wierzytelności o zapłatę pożyczek oraz należności głównej wraz z odsetkami** (...) spółka z o.o. w P. **nabyła w drodze umowy o przejęcie długu** zawartej w dniu 16.12.2010 r. (Co do daty 16.12.2010 r. jest zapewne błąd, gdyż przy zawarciu umowy okazano umowę przejęcia długu z dnia 17.12.2010 r. zawartą pomiędzy (...) spółką z o.o. w P., Przedsiębiorstwem (...) spółką z o.o. w P. oraz A. K. (1).) – k. 10-13 - zwłaszcza k. 12, k. 160-161.

W umowie notarialnej z 17.12.2010 r. jednoznacznie wskazano, że nabycie wierzytelności nastąpiło na podstawie umowy o przejęcie długu, a taką możliwość należy wykluczyć. Nie wskazano żadnego innego stosunku prawnego, z którego wynikałaby podstawa prawna nabycia wierzytelności.

Zmiana całej strony zobowiązania wzajemnego mogłaby ewentualnie nastąpić w drodze przelewu wierzytelności (art. 509 kc) i przejęcia długu (art. 519 kc), przy czym bez znaczenia byłoby, czy nastąpiłoby to w ramach jednej złożonej czynności, czy też sukcesywnie, ale pozwana spółka nawet nie próbowała wykazać, że przelew wierzytelności nastąpił.

Oczywiście brak było podstaw do rozważania, czy pozwana spółka weszła w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy art. 518 kc. Po pierwsze nie była ona osobą trzecią w rozumieniu tego przepisu, skoro była stroną umowy przejęcia długu. Po drugie nie podjęła nawet próby wykazania, że spłaciła przejęty dług w jakiegokolwiek części.

Powyższe pozwala stwierdzić, że nie istniało ważne zobowiązanie do przeniesienia własności nieruchomości w zamian za zwolnienie z długu, bo nie wykazano, aby spółka Przedsiębiorstwo (...) z o.o. była dłużnikiem pozwanej spółki (...) z o.o. **Skoro tak, to przeniesienie własności nieruchomości umową z dnia 17.12.2010 r. dokonane zostało bez odpłatności (bez jakiegokolwiek ekwiwalentu) na rzecz spółki Przedsiębiorstwo (...) z o.o., a tym samym uznanie tej czynności za bezskuteczną względem masy upadłości tejże spółki było uzasadnione treścią art. 127 ust. 1 pun.**

Na marginesie zauważyć należy, że wątpliwości budzi także okoliczność, czy A. K. (1) był wierzycielem Przedsiębiorstwa (...) spółki z o.o. w związku z zawarciem umowy przejęcia długu z dnia 19.08.2010 r. (k. 162-163), z tytułu należności głównej i odsetek (kwota 5.807.718,95 zł) względem (...) spółki z o.o. w C., z tytułu udokumentowanej fakturami VAT sprzedaży na rzecz Przedsiębiorstwa (...) spółki z o.o. w P. towarów, przejętych do spłaty przez A. K. (1), o jakiej mowa na k. 12. Umowa o przejęcie długu z 19.08.2010 r. została zawarta między (...) spółką z o.o., Przedsiębiorstwem (...) spółką z o.o. i A. K. (1). P. był A. K. (1). – k. 162-163 Skoro A. K. (1) dokonał przejęcia długu, to jako przejemca zobowiązany był uregulować dług wobec spółki (...). I z tego stosunku prawnego nie wynika nic więcej. W toku postępowania nie wykazano istnienia stosunku będącego podstawą prawną przejęcia tegoż długu, a jak zaznaczono wcześniej na podstawie umowy o przejęcie długu nabycie wierzytelności nie mogło nastąpić.

Za niewykazane należy przyjąć, czy doszło do zawarcia umowy o przejęcie długu na podstawie umowy z dnia 19.08.2010 r. pomiędzy A. R. J. z siedzibą w (...) (wierzycielem), (...) spółka z o.o. (dłużnikiem), a A. K. (1) (przejemcą) – k. 158-159, 162-163. A. R. J. (wierzyciel) wyraził zgodę na przejęcie długu pod warunkiem rozwiązującym, a brak dowodu, że warunek został przez przejemcę spełniony. Wprawdzie ta kwestia nie ma bezpośredniego wpływu na niniejszą sprawę, ale rzuca ona na całokształt relacji pomiędzy wszystkimi podmiotami, wzajemnie powiązanymi, uczestniczącymi w licznych stosunkach prawnych, których przedmiotem było przejęcie długu.

Nie ulega wątpliwości, że istnieją ściśle powiązania podmiotowe pomiędzy Przedsiębiorstwem (...) sp. z o.o., spółką (...) z o.o. a A. K. (1). A. K. (1) był współnikiem i prezesem zarządu zarówno spółki Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o., jak i spółki (...) z o.o. – k. 21-22, 26-27

Z oświadczenia złożonego dnia 10.06.2014 r. przez spółkę (...) z o.o. wynika, że spółka nie osiąga żadnych dochodów, ani nie prowadzi od kilku lat działalności, nie zatrudnia też żadnych pracowników. – k. 447 Poddaje to w wątpliwość realną możliwość spłaty przejętego długu na rzecz A. K. (1) w łącznej kwocie 11.615.436 zł przez spółkę (...) z o.o.

Skoro w licznych umowach przejęcia długu nigdy nie wskazywano na istnienie stosunków prawnych stanowiących podstawę zmiany dłużnika (zwłaszcza jakie podmioty te stosunki wiązały i jaka była ich kauza), to wątpliwości budzą rzeczywiste intencje, które tym umowom przejęcia długu towarzyszyły.

W tych okolicznościach za bezzasadne należało uznać naruszenie przepisów prawa procesowego – art. 227 kpc w zw. z art. 278 § 1 kpc albowiem prowadzenie dowodu na okoliczności podnoszone przez pozwaną było zbędne. Z materiału zgromadzonego w sprawie nie wynika, aby spółką (...) z o.o. (przejemcą) a Przedsiębiorstwem (...) spółką z o.o. (dotychczasowym dłużnikiem), istniał jakikolwiek stosunek prawny będący podstawą prawną przejęcia długu. Powyższe sprawiło, że również zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc również okazał się niezasadny.

Gdyby pozwana wykazała istnienie stosunku prawnego będącego podstawą prawną przejęcia długu wówczas ciężar udowodnienia, że czynność ta była nieodpłatna lub nieekwiwalentna spoczywałaby na powodzie. Skoro jednak pozwana istnienia powyższego stosunku nie wykazała to zarzut naruszenia art. 6 kc nie okazał się trafny.

W świetle powyższych uwag za bezzasadny należało uznać zarzut naruszenia prawa materialnego art. 127 ust. 1 i art. 134 pun.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja pozwanej spółki (...) z o.o. nie zasługiwała na uwzględnienie i dlatego ją oddalił. – art. 385 kpc.

Przyjęcie ostatecznie, że w sprawie rozpatrywane były dwie niezależne sprawy miało wpływ na zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu za I instancję. Z mocy art. 384 kpc, Sąd rozdzielił zasądzone przez Sąd I instancji koszty na pół i jedną połowę obciążył nimi przegrywającego, czyli spółkę (...) z o.o.

O kosztach procesu za instancję odwoławczą między powodem a spółką (...) z o.o. orzeczono na podstawie art. 98 i 108 § 1 kpc.

Sprawa przeciwko pozwanej, (...) sp. z o.o., o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości powodowej spółki umowy przeniesienia własności nieruchomości zawartej między (...) sp. z o.o. a (...) sp. z o.o., z dnia 28.03.2011 r.

Słusznie wskazał Sąd Okręgowy, że to roszczenie należało rozpatrywać w oparciu o art. 131 i 134 pun w zw. z art. 531 § 2 kc. W myśl tego ostatniego przepisu, w wypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne.

Ustalenia faktyczne i wywody Sądu Okręgowego uzasadniające uwzględnienie tego powództwa są bardzo ogólnikowe.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszym przypadku trafny okazał się zarzut nierozpoznania istoty sprawy.

Przed wszystkim brak w aktach odpisu umowy z dnia 28.03.2011 r. pomiędzy spółką (...) z o.o. a spółką (...) z o.o. Okoliczność, że taka umowa została zawarta jest bezsporna, ale nie sposób czynić szczegółowych odniesień co do jej charakteru i przesłanek nie posiadając wiedzy co do jej szczegółowej treści.

Dopiero po zapoznaniu się z treścią umowy można będzie prowadzić dalsze rozważania co do zaistnienia przesłanek z art. 531 § 2 kc.

Mając to na uwadze, Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja pozwanej spółki (...) z o.o. zasługiwała na uwzględnienie i z mocy art. 386 § 4 kpc uchylił wyrok w tej części i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

SSA M. Mazurkiewicz-Talaga SSA K. Ratajczak SSA J. Geisler